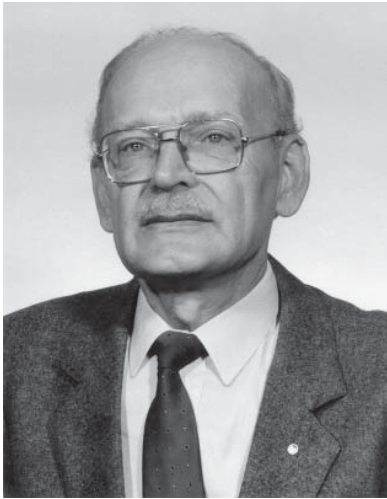

Profesor Jan Andrzej Steffen

1936-2009

Profesor Jan Steffen urodził się w 1936 r. w Poznaniu, w rodzinie wybitnego profesora filologii klasycznej Uniwersytetu Poznańskiego Wiktora Steffena. W 1952 r. zdał maturę, a w sześć lat później ukończył z wyróżnieniem Akademię Medyczną w Poznaniu.

W grudniu 1958 r. został asystentem w Katedrze Patologii Ogólnej i Doświadczalnej AM w Poznaniu, kierowanej przez wybitnego uczonego prof. Antoniego Horsta. We wniosku o przyjęcie do pracy Kierownik Katedry napisał: „wykazuje duże zainteresowanie zagadnieniami fizjopatologii, co przy dotychczasowych bardzo dobrych postępach w studiach medycznych i zdolnościach – rokuje dobrego pracownika naukowego”. W rok później, w opinii prof. Horsta: „należy do wybitnie uzdolnionych, inteligentnych pracowników naukowych. Nieprzeciętne zdolności lek. Steffena zwracały na niego uwagę już podczas studiów. Systematyczna praca, w której wykazuje wprost niezwykłą pilność i sumiennosc, drobiazgowo zapoznawanie się z piśmiennictwem..., doskonale wyniki w pracy rokuja, że lek. Steffen ma wszelkie dane stania się jednym z wybitniejszych pracowników naukowych. Pracę doktorską ma już na ukończeniu”.

W październiku 1960 r. Jan Steffen otrzymał I Nagrodę Naukową dla pomocniczych pracowników nauki, przyznaną przez Ministra Zdrowia na wniosek Rektora prof. Wiktora Degi za pracę doktorską „Badania czynnościowe i oligobiopsyjne w ostrej niewydolności nerek wywołanej dożylnym wlewaniem octanu uranylu”. Lata 1961-1962 spędził na stypendium Fundacji Rockefellera w Department of Biophysics, University of Colorado w Denver.

W styczniu 1963 r. uzyskał stypendium habilitacyjne. Zorganizował pierwszą w kraju pracownię cytogenetyczną. W opinii prof. Horsta: „na bazie pracy dra Steffena i zespołu pracowników będących pod jego bezpośrednim kierunkiem opiera się praca nowo kreowanego Zakładu Genetyki Człowieka przy Katedrze...”, a prof. Stolzman: „Jestem przekonany, że będzie jednym z wybitniejszych samodzielnych pracowników naukowych naszej Akademii”.

Już w rok później dr Jan Steffen otrzymał nagrodę naukową Ministra Zdrowia za cykl prac nad metodami badania czynności transportowej cewek nerkowych, tzw. metodą „stop flow”, a w rok później – nagrodę III stopnia Państwowej Rady ds. Pokojowego Wykorzystania Energii Jądrowej i Nagrodę Młodych miasta Poznania.

W 1965 r. habilitował się na podstawie pracy „Badania w hodowlach limfocytów stymulowanych fazeoliną”, która otrzymała Nagrodę Wydziału Nauk Medycznych PAN. Opublikował liczący 358 stron skrypt „Wstęp do genetyki człowieka” – pierwszy w Polsce podręcznik genetyki molekularnej dla studentów medycyny. Od grudnia 1965 r. do kwietnia 1966 r. odbył staż naukowy w Institutionen for Celsforskning, Medicinska Nobelinstytutet, Karolinska Institutet w Sztokholmie.

We wrześniu 1969 r. podjął pracę w Zakładzie Radiobiologii Instytutu Onkologii w Warszawie. W piśmie do Ministra Zdrowia w tej sprawie Dyrektor Instytutu prof. Władysław Jasiński napisał: „doc. J. Steffen podjąłby w Instytucie badania z zakresu genetyki komórek somatycznych, ze szczególnym uwzględnieniem mechanizmów regulacji wzrostu i różnicowania. Jako kierownik placówki jestem żywo zainteresowany w rozwinięciu tego kierunku badań podstawowych, a doc. Steffen bezsprzecznie wyróżnia się spośród znanych mi kandydatów...”. W załączonej opinii Rektora AM w Poznaniu: „doc. Jan Steffen należy do najwybitniejszych pracowników naukowych młodego pokolenia w Polsce...”.

Początkowo (od stycznia 1971 r.) doc. J. Steffen kierował Pracownią Biologii Komórki w Zakładzie Radiobiologii (w opinii doc. Adama Michałowskiego, Kierownika Zakładu, „jest wybitnym znawcą w zakresie genetyki komórek somatycznych oraz utalentowanym organizatorem pracy naukowej”). W lutym 1974 r. został Kierownikiem Zakładu Immunologii.

W Zakładzie Radiobiologii, a następnie w Zakładzie Immunologii Centrum Onkologii Jan Steffen kontynuował m.in. swoje wcześniejsze prace nad metaboliczną synchronizacją komórek w punkcie G1/S cyklu życio-

wego, przedstawił dowody na zróżnicowaną promienio-wrażliwość limfocytów i scharakteryzował subpopulacje ludzkich limfocytów, w oparciu o cechy kinetyki w cyklu proliferacyjnym, promienio-wrażliwości i ekspresję niektórych markerów immunocytochemicznych. Od połowy lat 80. zajmował się mechanizmami działania cytokin w odpowiedzi immunologicznej oraz syntezą cytokin przez komórki nowotworowe. Był m.in. pierwszym, który wraz z współpracownikami wykazał ekspresję receptora dla interleukiny 2 na nielimfoidalnych komórkach nowotworowych. Od 1995 r. prowadził także badania populacyjne nad udziałem dziedzicznych uwarunkowań w zachorowaniu na nowotwory złośliwe, w tym zwłaszcza na raka piersi. Przedmiotem badań było m.in. ryzyko zachorowania na nowotwory wśród heterozygotycznych nosicieli mutacji genu *NBS1* i dziedziczne uwarunkowania w zachorowaniach na raka błony śluzowej trzonu macicy.

Od 1969 r. doc. J. Steffen był wiceprezesem Polskiego Towarzystwa Immunologicznego. W 1976 r. otrzymał tytuł profesora, a w 1986 został wybrany członkiem korespondentem Polskiej Akademii Nauk. Przez dwie kadencje (1992-98) był członkiem Prezydium PAN.

Od 1976 r. pełnił funkcję zastępcy Dyrektora Centrum Onkologii – Instytutu im. Marii Skłodowskiej-Curie ds. Organizacji i Koordynacji Prac Badawczych, a od grudnia 1985 r. do września 1991 r. – Dyrektora. W latach 1990-1991 był Przewodniczącym Komisji Programowej Europejskiej Organizacji Instytutów Onkologii (EOCI). Współtworzył program rządowy PR-6 „Zwalczanie chorób nowotworowych”. W latach 1986-1990 kierował Centralnym Programem Badawczo-Rozwojowym Zwalczenia Chorób Nowotworowych. Przez 15 lat – od listopada 1991 r. do grudnia 2006 r. – był Pełnomocnikiem Dyrektora Centrum Onkologii – Instytutu ds. Badań Podstawowych. W latach 1991-2008 był przewodniczącym Rady Naukowej Centrum Onkologii – Instytutu. W 2006 r. odszedł na emeryturę, nadal pracując naukowo w Centrum Onkologii.

W Polskiej Akademii Nauk był m.in. przewodniczącym Komisji Genetyki Człowieka i Komisji Biologii Nowotworów, a w latach 1998-2000 – przewodniczącym Komisji ds. Współpracy PAN z Zagranicą. W latach 1984-1996 był przewodniczącym Rady Naukowej Instytutu Genetyki Człowieka PAN w Poznaniu. Od 1990 r. był przewodniczącym Rady Naukowej Instytutu Immunologii i Terapii Doświadczalnej PAN we Wrocławiu. W latach 1998-2000 reprezentował PAN w Europejskiej Radzie Badań Medycznych.

Prof. Jan Steffen był członkiem Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej (od 1991 r. – Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych), nieprzerwanie od roku 1982. W latach 1989-1991 był członkiem i przewodniczącym Zespołu ds. Zdrowia i Ochrony Środowiska w Komitecie Nauki i Postępu Technicznego. W latach 1994-2000 był członkiem Zespołu Nauk Medycznych i Komisji Badań Podstawowych KBN; przewodniczył Sekcji Biologii Medycznej KBN. W latach 1989-1999 był

członkiem Rządowej Komisji Ludnościowej. Od 1979 r. był członkiem Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia.

Prof. J. Steffen był autorem blisko 100 prac, opublikowanych m.in. w: *Amer J Physiol*, *Biophys J*, *J Med Gen*, *Exp Cell Res*, *Bioch Pharm*, *Mutat Res*, *Cell Immunol*, *Immunology*, *Cancer Detect Prev*.

Uzyskał m.in. nagrody: Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia, Ministra Zdrowia (5-krotnie, w tym nagrodę specjalną), Sekretarza Naukowego Polskiej Akademii Nauk, Wydziału Nauk Medycznych PAN. Został wybrany Honorowym Członkiem Polskiego Towarzystwa Onkologicznego i Honorowym Członkiem Radiotherapy Club (w Wielkiej Brytanii). Podczas uroczystości 70-lecia Instytutu Radowego/Centrum Onkologii w maju 2002 r. został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Profesor Jan Steffen był wielką postacią polskiej onkologii.

Cześć Jego pamięci!

Prof. dr hab. med. Edward Towpik

Redakcja Naukowa, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie